

Material didàctic

LLOCS DE CULTE, ESPAIS PER DESCOBRIR

HINDUISME

Institut d'Educació

ORÍGENS

Hinduisme és el nom amb què, des d'Occident, s'anomena el conjunt de creences i filosofies del territori de l'Índia, i que tenen en comú unes bases doctrinals similars, i uns mateixos textos sagrats. Podem assenyalar tres grups a partir dels quals sorgeix l'hinduisme. Per una banda, el dels dràvides, la cultura autòctona més antiga de l'Índia, que es trobava al sud. Per una altra, el grup del nord que coneixem amb el nom de civilització de la vall de l'Indus. Finalment, el grup dels aris que van envair l'Índia.

LES CONVICCIONS FONAMENTALS

La primera convicció fonamental és la creença en una Realitat Absoluta, en una Consciència Infinita, que rep el nom de Brahman. Algunes escoles el conceben com un déu personal, amb consciència, amor, llibertat i compassió, però d'altres prefereixen dir que és una realitat impersonal o transpersonal, que forma part de l'ésser humà i n'és l'essència. Molts hindús també creuen que en les persones existeix una part espiritual eterna, l'atman, entesa com una porció de l'Absolut.

En l'hinduisme es representa i s'anomena Déu de moltes maneres, destacant-ne aspectes diferents. Entre les divinitats més conegudes destaquen Brahma (l'aspecte creador de Déu), Vixnu (l'aspecte conservador) i Xiva (l'aspecte destructor).

Els hinduistes, en general, creuen en els renaixements o reencarnacions de l'ésser humà, que li permeten assolir l'alliberament o *mokhsa*, la plenitud. Així, l'essència personal de l'ésser humà o *atman* s'encarna en diversos cossos en diferents moments i llocs. Aquestes vides successives tenen la finalitat de portar a l'alliberament o unió amb Brahman que trenca aquest cicle de reencarnacions.

Per als hinduistes existeix un ordre moral en l'univers, una harmonia, que anomenen dharma. El dharma ve regit per la llei del karma, que es refereix al fet que qualsevol acció que fem, tant física com emocional o mental, genera una determinada reacció. Moltes coses que ens succeeixen en el present tenen relació amb accions que hem fet en el passat. En cap cas s'ha d'entendre això com una postura fatalista o una limitació de la llibertat.

En l'hinduisme tradicional el sistema de castes que dividia la societat en diferents grups era un dels puntals essencials, però des de l'aparició del neohinduisme es va considerar que era un sistema injust i es va abolir al segle XIX.

ELS VALORS ÈTICS I MORALS

En aquesta tradició és difícil separar els valors ètics i morals, però podem distingir una ètica bàsica amb cinc principis. El més destacat és l'*ahimsa*, inofensivitat o no-violència, que és una actitud de respecte i no-agressivitat (física o psicològica) envers qualsevol forma de vida. Els altres principis són no matar, no robar, no mentir i evitar la cobdícia. Per altra banda, també cultiven una actitud d'alegria davant la vida, la renúncia i l'equanimitat, entre altres valors.

ELS TEXTOS FONAMENTALS

Els Vedes són els textos que es consideren revelats o *sruti*, que no són d'origen humà. N'hi ha quatre col·leccions: els Rig Veda, els Sama Veda, els Yajur Veda i els Atharva Veda. Destaquen especialment els Upanishad, que són uns comentaris als Vedes que han influït molt en l'hinduisme.

Els textos no revelats s'anomenen *smrti* i en formen part el Mahabharata i el Ramayana, dues obres èpiques immenses on es troben bona part de la mitologia, el simbolisme i les metàfores de l'hinduisme clàssic. També hi ha els Purana, una col·lecció de 18 textos fonamentals dividits en tres grups. Cadascun dels grups està dedicat a una de les tres divinitats destacades de l'hinduisme: Brahma, Vixnu i Xiva. Una part molt coneguda del Mahabharata i que destaquem especialment és el Bhagavad-Gita, que sens dubte és el llibre més conegut i seguit de tot l'hinduisme.

A més d'aquests, hi ha les Lleis de Manu, que recullen l'organització social i moral hindú amb un grau de detall sorprenent. En aquest cas, cada escola també té els seus propis textos.

LA PREGÀRIA, EL CULTE I LES PRÀCTIQUES

Podem parlar de tres aspectes del culte hindú: el que es basa en els himnes dels textos vàdics, les *puja* i la recitació de *mantra* i la meditació. El primer aspecte, el que procedeix dels Vedes, és un ritual complex en el qual hi participen nombrosos sacerdots. Es canten himnes mentre s'ofereixen sacrificis a les divinitats i s'entonen mantra, que són sons o paraules carregades de poder que ajuden a concentrar la ment en Déu.

Hi ha un culte més casolà, no tant complex, que és la *puja*, que consisteix a fer ofrenes de flors, fruita o diners a la imatge d'una divinitat. També es renta la imatge i se la porta en processó. Aquest culte és el més habitual en la religiositat majoritària. Un tercer aspecte el conformen la recitació de *mantra* i la meditació. El *mantra* es pot considerar com un tipus d'oració i la meditació, una part del culte o del ritual.

El ioga és la pràctica fonamental hindú. Distingim entre el *bhakti yoga* i el *raja yoga*. El primer és més devocional, i hi abunden els càntics de cançons i de mantra. També hi ha disciplines espirituals o *sadana* que consisteixen a recitar milers de vegades un mantra determinat, amb la idea que la repetició del nom del diví ens permet estar en la seva presència.

En el *raja yoga* és més habitual la meditació. Es tracta d'una meditació contemplativa o silenciosa que calma la ment i permet descobrir l'ésser profund que hi ha en nosaltres. A Occident es tendeix a confondre amb una meditació reflexiva que no és la pròpia de l'hinduisme.

Hi ha algunes pràctiques més populars com les que es duen a terme als temples de l'Índia, on la música hi és sempre present i es fan ofrenes de flors i altres elements a les imatges o els símbols de les divinitats. Una altra pràctica espiritual destacada a l'Índia són els pelegrinatges o visites a llocs sagrats. També se celebren grans festivals que recorden fets significatius en la tradició

ELS CORRENTS

El primer que cal dir és que no es pot considerar l'hinduisme com una religió en els sentit occidental d'aquesta paraula, ja que estem davant d'una tradició molt rica i complexa, difícil d'encabir en un únic patró. Malgrat tot, podem distingir entre l'hinduisme tradicional i el neohinduisme. Dins del tradicional diferenciem tres corrents: el vixnuisme, que considera Vixnu com la divinitat fonamental i que és un corrent molt devocional; el xivaisme, que adora la figura de Xiva i que té un vessant més ascètic, místic i filosòfic; i el xactisme, que s'agrupa al voltant de la deessa Devi, ha desenvolupat l'aspecte ritual i està molt relacionat amb el tantrisme.

El neohinduisme sorgeix entre els segles XVIII i XIX, fruit del contacte amb Occident. Hi destaca la figura del mestre espiritual que desenvolupa la seva pròpia escola i transmet els seus ensenyaments als deixebles. Per això, els tres grans grups tradicionals s'han fragmentat en una multiplicitat de comunitats o *ashram* seguint els diferents mestres espirituals.

EL LLOC DE CULTE

La diversitat pròpia de l'hinduisme fa que no es pugui parlar d'un model únic de lloc de culte en l'hinduisme. Malgrat això, sí que podem marcar-ne algunes línies comunes. D'entrada, cal dir que el nom genèric del lloc de culte en l'hinduisme és *mandir*, que significa temple. Els temples són llocs de pregària, dedicats a una o més deïtats de l'hinduisme. Si un temple està dedicat a una d'aquestes deïtats, se n'hi col·loca una imatge, anomenada *murti*. Als temples és fàcil que hi trobem una o més imatges religioses, situades en una ubicació destacada. La pregària, però, no es dedica a la imatge, sinó al déu, abstracte, que aquesta representa. La imatge, per tant, és sols una ajuda en la pregària.

Fonts: Exposició Mirades en diàleg (Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós) i Mapa de la diversitat de creences i conviccions de Badalona (Unescocat i Ajuntament de Badalona)